

Stadsmeeuwenwijzer

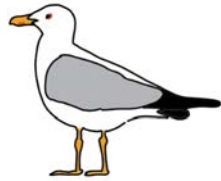

Welke meeuwen leven in de stad?

In Nederlandse (kust)steden leven door het jaar heen vier soorten meeuwen. De **zilvermeeuw** en de **kleine mantelmeeuw** zijn grote meeuwen. De meeste overlast komt van deze grote meeuwensoorten in de periode april tot september. De **kokmeeuw** en de **stormmeeuw** zijn kleine meeuwen die vrijwel niet in steden broeden en alleen in de winter in grote aantallen in onze steden voorkomen. De kokmeeuw en stormmeeuw veroorzaken nauwelijks overlast.

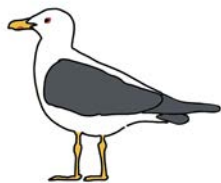
De grote meeuwen

De **zilvermeeuw** heeft lichtgrijze vleugels, roze poten en is het hele jaar in Nederland te zien. In de winter overwinteren in Nederland veel zilvermeeuwen uit Oost- en Noord-Europa.

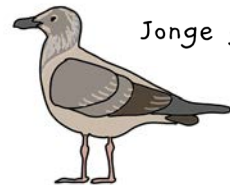
Zilvermeeuw

De **kleine mantelmeeuw** heeft vrijwel zwarte vleugels en gele poten. Deze meeuw komt in het voorjaar naar Nederland om hier te broeden. In augustus vliegen ze naar warmere streken om daar te overwinteren. De kleine mantelmeeuw komt in de winter nauwelijks voor in Nederland.

Kleine mantelmeeuw

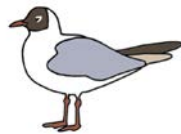
De jongen van de zilvermeeuw en kleine mantelmeeuw hebben een bruin verenpakket dat elk jaar meer lijkt op het verenkleed van een ouder dier. Na vijf jaar zijn de dieren volwassen. Het gaat goed met de kleine mantelmeeuw in Nederland, het aantal dieren blijft stabiel. Met de zilvermeeuw gaat het minder goed, het aantal vogels loopt snel terug.

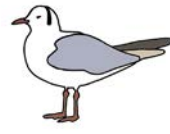
Jonge grote meeuw

De kleine meeuwen

De **kokmeeuw** heeft lichtgrijze vleugels en felrode poten. In de zomer heeft de kokmeeuw een chocolabruine kop. In de winter kleurt de kop wit op een klein zwart vlekje na, ook wel het koptelefoontje genoemd.

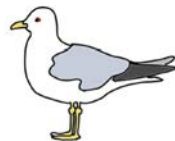

Kokmeeuw
zomerkleed

Kokmeeuw
winterkleed

De **stormmeeuw** heeft lichtgrijze vleugels en gele poten. Met beide kleine meeuwensoorten gaat het niet goed en de aantallen lopen de laatste jaren sterk achteruit.

Stormmeeuw

Broeden op daken

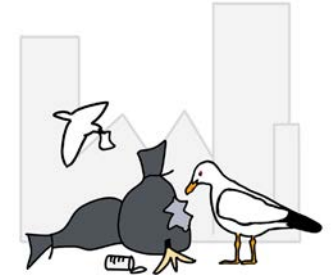
Het aantal broedende meeuwen in steden neemt snel toe, zo bevestigen tellingen in de gemeenten Den Haag en Katwijk. Van oudsher broeden meeuwen langs de kust. De duinen waren lange tijd een geliefde broedplek, totdat de vos zich in de jaren '90 in de duinen vestigde. De zilvermeeuw en de kleine mantelmeeuw verruilden hun broedplek voor de stad waar ze op vosvrije plekjes nestelen zoals eilandjes, havens, industriegebieden en stadsdaken.

Door uitbreidingen in de havens staan inmiddels een aantal broedkolonies onder druk waardoor naar verwachting een deel van deze vogels uitwijkt naar de stadsdaken. Een aantal kleine mantelmeeuwen die in Den Haag broeden, hadden eerder een broedplaats in de Rotterdamse haven, zo bleek uit een Haags onderzoek.

Broedende meeuwen in steden zijn bijna altijd grote meeuwen: de zilvermeeuw en de kleine mantelmeeuw. Deze zomergasten arriveren in het voorjaar (maart/april) om te nestelen op hun vertrouwde plekje. Ieder jaar keren de vogels terug naar de plek waar ze geboren zijn. Ze broeden in kolonies dicht bij elkaar. Je ziet daarom vaak meerdere nesten in één straat.

Stormmeeuwen en kokmeeuwen zijn minder algemeen in steden. Het zijn voor een heel groot deel wintergasten die jaarlijks vanuit Oost- en Noord-Europa naar Nederland vliegen. In de zomer zijn er dus weinig kleine meeuwen in de stad. Op een paar vogels na, die een nest maken aan de rand van de stad. Tijdens de broedperiode zoeken ze hun voedsel in het agrarische gebied.

Het lijkt niet realistisch dat de meeuw weer teruggaat naar de duinen om daar te broeden. Meeuwen zijn in de afgelopen decennia gewend geraakt aan het broeden op daken. De vogels kiezen niet zomaar voor een minder veilige broedplek op de grond.

De stad als voedselplek

Meeuwen leggen flinke afstanden af. Uit diverse onderzoeken blijkt dat meeuwen op andere plekken eten dan waar ze broeden. Met zenders en kleurringen werden meeuwen een tijd gevolgd. Wat bleek? Meeuwen die buiten de stad broeden, forenzen vaak speciaal naar de stad voor voedsel. Op topdagen in de zomer vliegen maar liefst tot 10.000 meeuwen van hun broedgebied in Rotterdam naar Den Haag om daar eten te zoeken.

De stad is de ideale plek voor meeuwen om voedsel te vinden. Een enkele waaghals probeert een patatje of broodje van mensen te pakken, maar de meeste meeuwen wachten gewoon rustig af tot eten wordt weggegooid of iemand vogels voert. Ook vinden meeuwen voedsel tussen het vuilnis op straat. In parken en op sportvelden vangen meeuwen regenwormen en insecten. Omdat veel sportgrasvelden worden vervangen door kunstgrasvelden, raakt de meeuw nog meer georiënteerd op menselijk voedsel.

GROTE MEEUWEN

Kleine mantelmeeuw

Zilvermeeuw

Jonge grote meeuw

MEEUWEN IN DE STAD

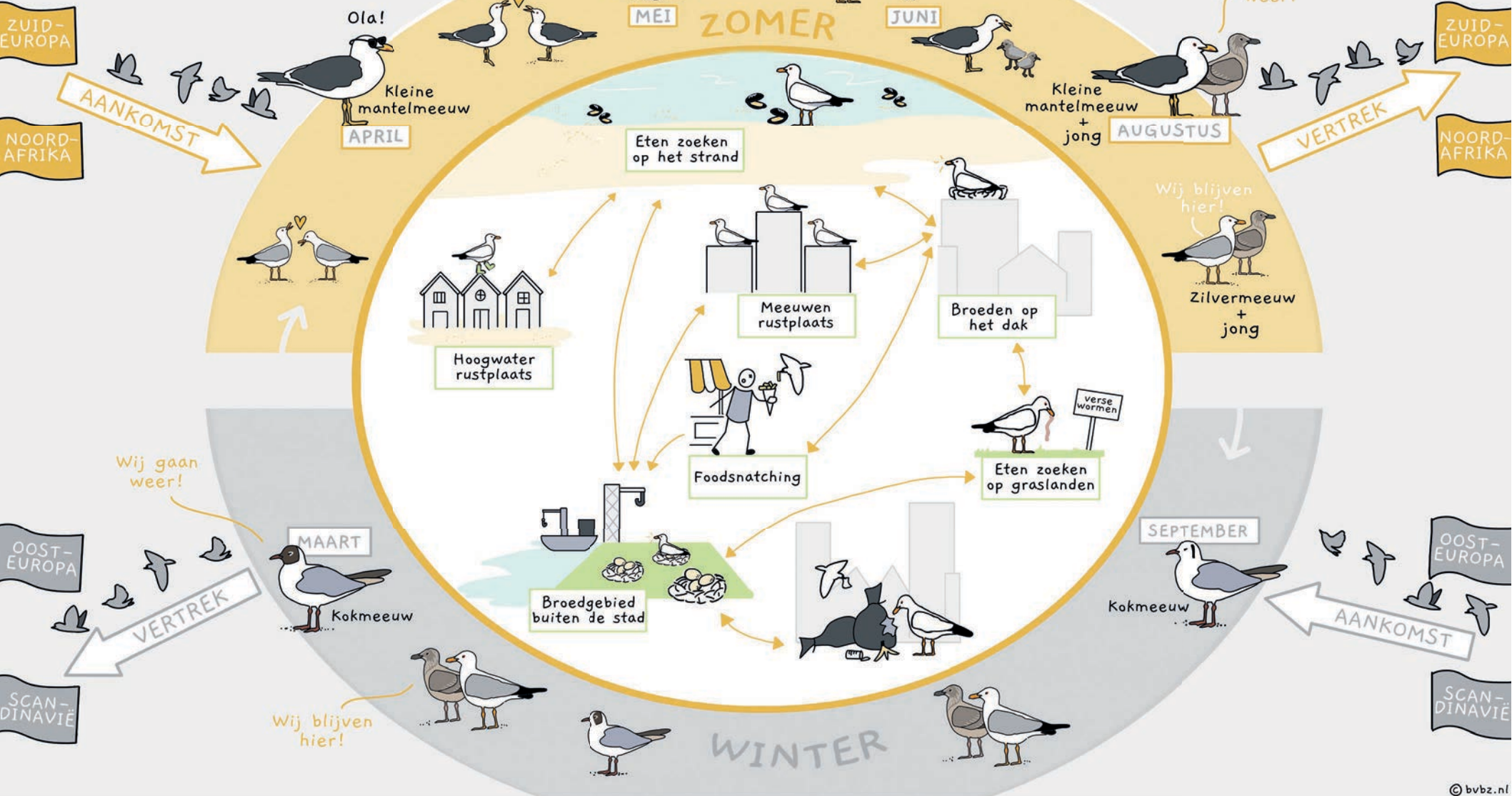
KLEINE MEEUWEN

Kokmeeuw

Kokmeeuw

Vormen van overlast

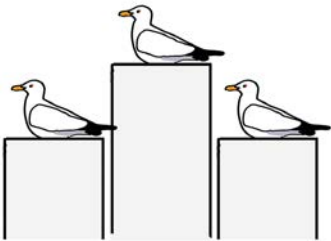
Geluidsoverlast

De meest gehoorde klacht over meeuwen is geluidsoverlast. Dat is meestal in de periode dat ze broeden en jongen hebben: van april tot en met augustus. Meeuwen roepen hard om hun territorium, nest en eieren te beschermen tegen indringers. Zijn de kuikens eenmaal uit het ei, dan roepen de meeuwen om de jongen te waarschuwen voor gevaar. Als de kuikens kunnen vliegen, brengt de meeuwenfamilie minder tijd door op het dak. Aan het eind van de zomer verlaten de vogels de broedplek om er het volgende jaar weer terug te komen.

Het zijn niet altijd broedende meeuwen die geluidsoverlast veroorzaken. Ook meeuwen die geen nest in de buurt hebben, staan soms op een schoorsteen te roepen.

Meeuwenrustplaats

Vogels die aan de kust hun voedsel zoeken, rusten bij hoog water of op drukke zomerse stranddagen op een hoge plek nabij het strand, een hoogwatervluchtplaats. Ook meer dieper in de stad zijn diverse tijdelijke rustplaatsen. Hier strijken groepjes meeuwen neer om even 'uit te buiken' of uit te rusten. Deze 'meeuwensosen' vinden we op kades, grote daken, braakliggende terreinen en in parken.

Schijnaanvallen

Het is even schrikken: een schijnaanval van een meeuw. Meeuwen doen dit om hun jong te beschermen. Het komt namelijk regelmatig voor dat een jonge meeuw van een dak valt en zich vervolgens verstopt in een tuin of onder een struik. Het ouderpaar maakt duikvluchten om het kuiken te beschermen tegen voorbijgangers. Een nest in de buurt van een balkon kan ook schijnaanvallen uitlokken als mensen het balkon betreden en een dak opgaan waar meeuwen broeden zal eveneens tot dergelijke aanvallen leiden.

Foodsnatching

Een klein aantal meeuwen is gespecialiseerd in het afpakken van snacks van mensen. Dit gedrag zien we alleen bij plekken waar mensen dagelijks voedsel halen, bijvoorbeeld rond vis- en frietkramen. Maar ook rookworstkraampjes zijn geliefde plekken voor dit soort voedseldieven.

Zwerfafval

Zwerfafval door kapotgetrokken vuilniszakken is in de stad een veelvoorkomend probleem. Dit wordt niet alleen door broedende meeuwen veroorzaakt. Het is juist vaak toe te schrijven aan meeuwen die buiten de stad broeden.

Wat kunt u zelf doen?

Geluidsoverlast

Meeuwen zijn honkvast en keren elk jaar terug naar dezelfde nestplaats. Het is moeilijk om dat te voorkomen. De enige oplossing is het dak ongeschikt te maken als broedplaats door stevige netten op te hangen. Voorwaarde is wel dat de netten goed worden aangebracht. Het net moet niet te slap hangen, anders bouwen de meeuwen een nest erbovenop. Ook moet het op tijd worden opgehangen, namelijk voordat de meeuwen in het voorjaar arriveren. Soms werkt het spannen van draden op daken ook, net als het aanbrengen van prikkers op rustplaatsen. Prikkers op dakranden helpen niet, de meeuwen gaan er gewoon achter zitten.

Meeuwenrustplaats

Groepjes rustende meeuwen op kades en in parken verplaatsen zich bij verstoring naar omringende daken. Dit kunt u voorkomen door meeuwen niet actief te verstoren en honden op afstand te houden. Verstoring gaat vaak gepaard met veel gekrijs en het laten vallen van ontlasting.

Schijnaanvallen

Wanneer een jonge meeuw op de grond loopt zal het ouderpaar deze beschermen. Meestal lukt het niet om het kuiken terug te zetten in het nest op het dak. In zo'n geval kan het vogelasiel of de dierenambulance het jong ophalen.

Het is raadzaam om niet daken op te gaan waar meeuwen aan het broeden zijn. Het gaat dan om de periode april tot en met augustus. Om gevaarlijke situaties te voorkomen kunnen schilder-, bouw- of onderhoudswerkzaamheden het beste buiten deze broedperiode worden uitgevoerd. Een parasol of zonnescherm helpt om (schijn)aanvallen op een dakterras of balkon te voorkomen. Om te zorgen dat jonge

meeuwen niet van het dak vallen kan een opstaande rand langs de dakrand worden gemaakt.

Foodsnatching

Om opdringerige meeuwen rondom vis- en frietkramen te voorkomen is het raadzaam om goed op te letten en eventueel onder een luifel of parasol te eten. Ook kunnen de favoriete uitzichtplekjes van meeuwen rond eetkramen ongeschikt worden gemaakt voor de vogels, bijvoorbeeld door prikkers te plaatsen.

Zwerfafval

Meeuwen vinden vooral voedsel in vuilniszakken en op plekken waar vogels worden gevoerd. Door bewust om te gaan met ons afval kan de overlast worden beperkt:

- Gebruik waar mogelijk ondergrondse afvalcontainers en plaats zakken daar nooit naast.
- Maak gebruik van broodcontainers voor oud brood.
- Gooi geen etensresten uit het raam.
- Gooi zo min mogelijk etenswaar bij het huisvuil en gebruik GFT-containers voor etensresten.
- Zijn er geen ondergrondse vuilcontainers? Zet vuilniszakken dan zo kort mogelijk voor het ophalen aan de straat.
- Meeuwbestendige (gele) vuilniszakken worden minder kapotgetrokken dan gewone huisvuilzakken. Wel hebben dichte containers altijd de voorkeur boven gele vuilniszakken.

Wat kan de gemeente doen?

Meeuwen zijn beschermde dieren. Het is dan ook niet toegestaan om zomaar in te grijpen bij meeuwnesten op daken. Toestemming voor ingrijpen kan alleen worden verleend door de provincies. Voor het geven van toestemming moeten de provincies zich houden aan Europese regels.

Een aantal gemeenten heeft toestemming gekregen om een paar jaar in te grijpen bij meeuwnesten in het kader van een onderzoek. De eieren werden behandeld om te voorkomen dat ze uitkwamen of vervangen door nepeieren. Deze toestemming loopt af in 2019 en vooralsnog is geen zicht op verlenging.

Meeuwen hebben steden ontdekt als broedgebied en gaan deze niet meer verlaten. Stadsbewoners moeten leren leven met de aanwezigheid van meeuwen. Gemeenten zoeken naar oplossingen om de overlast van meeuwen te beperken. Dat is geen eenvoudige opgave. Het krijgen van toestemming

voor ingrijpen is moeilijk. Bovendien kan ingrijpen de overlast op lange termijn verergeren. Meeuwen die een paar keer verstoord worden tijdens het broeden, verplaatsen zich naar een nieuw dak. Zo verspreiden ze zich als een olievlek over de stad.

Bewust omgaan met afval vermindert de overlast van meeuwen. Steeds meer gemeenten kiezen voor ondergrondse vuilcontainers en broodcontainers om zwerfafval te voorkomen. Ook zijn er gemeenten die extra stevige meeuwbestendige (gele) vuilniszakken verstrekken. In sommige gemeenten is het inmiddels verboden om dieren te voeren.

Wat werkt niet?

Vangen of doden

Het vangen en doden van meeuwen is wettelijk verboden. Bovendien werkt het niet: de vrijgekomen plek zal worden ingenomen door meeuwen van elders.

Passief verjagen

Plastic roofvogels en roofvogelvliegers zijn in opmars om meeuwen te verjagen. Het werkt maar kort. Meeuwen wennen er snel aan en zien ze daarna als onderdeel van de omgeving.

Actief verjagen

Meeuwen verjagen heeft meestal een kortdurend effect op foeragerende en rustende dieren. Dieren met eieren of jongen zijn zo beschermd dat ze zich weinig aantrekken van bijvoorbeeld verjagen met licht of geluid. Het inzetten van een roofvogel in broedtijd leidt ertoe dat meeuwen de roofvogel gezamenlijk aanvallen.

Deze verjagingsmiddelen werken daarom niet:

- Lasers
- Geluid (lawaailint / vuurwerk)
- Valkenier

Het verjagen van meeuwen heeft zelfs een averechts effect. De dieren vliegen even op van de schrik, om vervolgens weer op dezelfde plek te landen. Dat opvliegen gaat vaak gepaard met roepen en het laten vallen van ontlasting waardoor de overlast eerder toeneemt dan afneemt.

Anticonceptie

Anticonceptie werkt niet bij wilde vogels omdat de juiste dosering per vogel niet kan worden bepaald. Bovendien kan het niet worden toegediend, omdat niet duidelijk is welke meeuw wat, waar en wanneer eet.

Nest verwijderen

Wat niet werkt is het verstoren van het territorium of illegaal weghalen van een nest (met of zonder eieren). Het heeft zelfs een averechts effect: de vogels keren terug en de nestbouw duurt langer, omdat ze later eieren gaan leggen of zelfs een tweede legsel maken. De geluidsoverlast gaat bij verstoring dus juist langer duren. Bovendien is het wettelijk verboden om in te grijpen nadat de nestbouw is begonnen.

Lokken naar alternatieve nestplaats

Meeuwen laten zich niet sturen in hun nestplaatskeuze. De vogels kiezen voor plekken die ze al kennen of waar andere meeuwen zitten. Het aanleggen van (vosvrije) broedgebieden in duinen heeft daarom geen zin.

Let op!

Meeuwen zijn, net als alle vogels in Nederland, beschermd onder de Europese Vogelrichtlijn, in Nederland vertaald in de Wet natuurbescherming. Dit betekent dat zonder uitdrukkelijke toestemming nooit schade mag worden toegebracht aan vogels en hun nesten. Het toebrengen van schade aan meeuwen en/of hun nesten zonder deze toestemming is een strafbaar feit (economisch delict), waarvoor hoge boetes gelden.

Colofon

De meeuwenwijzer is een gezamenlijke uitgave van de gemeenten Den Haag, Rotterdam, Leiden en Katwijk.

Tekst

Naomi Huig en Roland-Jan Buijs (Buijs Eco Consult)

Redactie

Mirjam Koedoot (Bureau Koedoot), Martin van den Hoorn (gemeente Den Haag) en Sietske van Rijn (gemeente Leiden)

Visuals

Lotte Heijkant (Bureau voor beeldzaken)

Fotografie

Valerie Kuypers, Ronald van Oosteroom

Vormgeving

Oscar Langevoord (Buro NIV)

Mei 2019

